

DEVOJČICA

NANDOR MAJOR

NASTAVAK SA 5. STR.

Ali devojčica je i dalje čutala i u pola šest je otišla u školu, gde u učionici, zbog nedostatka struje, čkile samo dve-tri bedne petrolejske lampe, i profesori umeju tako monoton da pričaju, a ove lampe su tako sanjive, i već je pospan i ceo svet...

Nastavnica je povuče za kike, i tada ona podiže glavu, ali se probudi tek onda, kada se već ceo razred počeo smejeti, i onda ustade, kada je nastavnica pozivajući se na red, dahćući uzviknula:

— Nisam zato izgovorila dušu na času, da spavate! Sad ćemo još i tu naviku odomaciti — udahnula je duboko i htela nešto veliko da kaže, ali je progutala, i pogledala devojkicu, i onda

se opet razliutala. — Imaš li ti ogledalo? znaš li ti kako izgledaš? Kao da si tri noći neprekidno lumpovala, zašto su ti tako crvene oči, šta je s tobom? — zaprepastila se nastavnica i utišala glas. Devojkicu je gušio plač, ali ništa nije rekla, samo je stajala, a muškarci su se zlobno smeškali. Samo je jedan plavi dečak pognuo glavu preda se, to je videla devojkica i gledala je samo u njega.

— Neka ti dodje majka, rekla je nastavnica, i ona je to i kazala kod kuće, a majka je odgovorila „Dodro. Kad budem stigla“.

Sinoć, u jednom odmoru, prišao joj je onaj nezgrapni kovač sa svoja dva podmukla ortaka (njih trojica uvek idu zajedno), stavio jednu nogu na klupu,

i dok su njegovi drugovi načulili uši, sagnuvši se blizu, šeretski otežući je rekao:

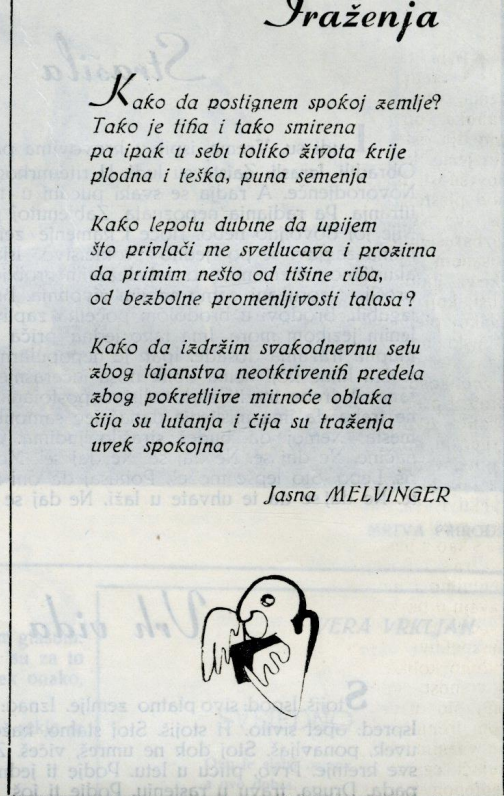
— Je l' da. Mnogo para ima tvoj majstor? — i za trenutak je sa dva prsta prešao preko brade — jer ja nemam novaca, ali drugo se da naći.

Ljutito je skočila devojkica i istrčala iz učionice, uz gromki smeh trojice klipana, otrčala do parka, i tamo sela da plače, jecanje je prigušila da je niko ne bi čuo. I tada se setila svakidašnjih sumnjičavih majstoričinih pogleda i njene netrpeljivosti i onih svirepih peckanja, koja ništa nije razumela, niti je htela razumeti, kada je žena hladno rekla:

— Kako vidim, moj muž nastoji da vas svako veće ovde zadrži.

Setila se svega tu u parku, svakog malog milovanja i neočekivane grubosti, a i toga, da je majstor ravnodušno rekao ako joj je nezgodno tako kasno ići kući, neka kaže majci; da može spavati tu u salonu na divanu i setila se i toga, da je pomoćnica (koja joj je bila zato tako strana, što se izdavalala za damu) jednom prilikom već pre nedelje rekla: „Maša, pazi, nemoj postati majstorova ljubavnica, jer će se onda strašno obezobraziti“, u devojkicu glavi u haotičnom neredu vrtela su se osećanja i misli i samo je plakala na otrcanoj klupi u parku, i ni onda se nije vratila u školu.

„Svetlo je za sve krivo“, mislila je nespretno devojkica, ali nije bila od onih ljudi koji uzrok svojih zala uvek vide u nečemu, ili radi svoga smirenja nabede da je baš ovo ili ono uzrok i tada bez milosti i besno grde i proklinju svakoga i svašta, što na bilo koji način otkrivaju. „Struja je za sve kriva“, mislila je u očajanju nespretno devojkica, iako nije znala ni upravu elektrocentrale, i nije ni pomislila da grdi, mada bi to bilo sasvim prirodno, inženjera koji je rdjavo planirao hidrocentralu, i odbor koji je odobrio plan, ili onog koji je zaboravio podići novi izvor električne energije za ogromne, nove fabrike i elektrificirana sela, koja su dobila osvetljenje kroz duži niz godina (o, gde su već ti ljudi?) — nego su ih jednostavno ukopčali na opterećenu neizdržljivu, staru mrežu. Prolazile su godine i sada dotrajale mašine često otkazuju službu, te se dešava da se struja prekine tri puta dnevno. Ponekad u fabrikama po nekoliko sati stoje ljudi, stoji proizvodnja i predućea trpe štetu od više stotina hiljada. Devojkica nije grdila nikog, koga

Iraženja

Kako da postignem spokoj zemlje? Tako je tiha i tako smirena pa ipak u sebi toliko života krije plodna i teška, puna semenja

Kako lepotu dubine da upijem što privlači me svetlucava i prozirna da primim nešto od tišine riba, od bezbolne promenljivosti talasa?

Kako da izdržim svakodnevnu setu zbog tajanstva neotkrivenih predela zbog pokretljive mirnoće oblaka čija su lutanja i čija su traženja uvek spokojna

Jasna MELVINGER

DUŠAN MATIĆ

ANINA BALSKA HALJINA

(ZDANJE SKZ - 1956)

SLOBODAN MILETIĆ

Nemoguće i moguće, i čovek između: da li je njegova sudbina da granice mogućeg za jedan stepen bolno pomera dalje? Kako mu ne pružiti sva magiska ogledala literature gde se zajedno kupaju to nemoguće i to naše moguće?

Dušan Matić

Ima knjiga koje ubrzo ostare svojim fizičkim izgledom iz nepreterane brige naše za gorućim mostovima njihovih sadržaja. One su izbledelih naslova, premljenih listova, jer povratak je njima čest i uvek nasušan. Takve su knjige Dušana Matića, koje upravo dotičem na mome stolu i dodajem im najnoviju poruku visprenosti „Aninu balsku haljinu“.

I ona, kao i prethodne predstavlja knjigu — medium u neosvetljenim pitanjima literarne kreacije (ili jednostrano osvetljenim), pronicava zagledanost u nepoznato koje se strpljivo traži, dodiruje i intuitivno raspoznaje. Sve te da bismo obrise pretvorili u oštre oblike odgovora, razbili za blude blesnuli pretpostavki, da „pogrešne ideje ili predrasude“ (Lotreamon ih izjednačava) svedemo po pesnikovim rečima na „porube jednog brisanja“.

Ako je ko od ove dve knjige očekivao izbor eseja oivičenih akademski nužnom dužinom, prijatno zvučnih, aromatičnih sudova, zaobljenih kao lopta koja se dodirnuvši predmete od njih odbija neoštećena onda je njegova zabluda i nesnalaganje očigledno. Prevarice se i onaj koji je od ove knjige tražio suprauniverzalnost predmeta (recept teoretičara ovde je Bergsonov „Esej o smehu“).

Naknadu smo zato do-

bili u neponovljivoj reči pesnika i tudjoj, zabeleženoj i nadjenoj u potrazi za smislom književne misije i estetskih egzistencija u oblasti imaginarno ostvarenog, reči koje odjekuju od lomova ljudske istorije, stvarnosti i trajanja. Otuda i ono čitavo sazveždje pojmova između tenzorne analize Ričija i Levi-Civite i dečje besmislice Endendinu.

„Francuska (savremena) literatura izgleda kao neki neprekidni ispit savesti same literature, njene vrednosti, njene efikasnosti, njenog značaja“, (Matić), ako je tako, (a mi smo uvereni u to), onda su jedan vid te francuske književnosti „predano izatkana „Vlatna nit“ njenog progres“, i svečana haljina raskrivenih eseja (mnogozvučne asocijacije i nemirna visprenost poetskog duha), položili isti ispit kojim je zauzeta francuska literatura.

I kao što smo „Bagdalu“, to romoravo ime slučajnog brega (i magični ključ jedne zbirke) sposobno u sluhu istočnjaški egzotično da zazvuči, prevallili celu da bismo imenovali senke zvezda, naišli na More; pisano pred zoru, tako smo isto i „Aninu balsku haljinu“ pročitali celu da tek na kraju njenom ugledamo Veneciju, svežu, oktobarsku „onu bezrazložnu Veneciju, onu vanvremensku gde prestaje svako pitanje, svako traženje“.

obično u takvim prilikama psuju, još juče samo prosto postati majstorova ljubavnica, jer će se onda strašno obezobraziti“, u devojkicu glavi u haotičnom neredu vrtela su se osećanja i misli i samo je plakala na otrcanoj klupi u parku, i ni onda se nije vratila u školu.

— Nemoj ga prijaviti, — uplašeno će devojkica, jer se bojala da će se majstor osvetiti i za slučaj od pre dve i po godine a dečak nije ni hajio za njene reči, već reče:

— Neka ide on dodjavola. Ako ga se plašiš, onda mu sutra ujutru možeš reći da ću ga ja prijaviti. Nek se drži!

Devojkica je uspelo da otvori kapiju. Nije dangubila, već je klisnula, zaključala je, ostala iza nje, i dobro čula kako mladić još reče: A „otsada ću te iz škole svako veće otpatrati pravo do kuće!“ Ni tada se nije pomerila, nego se naslonila na kapiju i osluški-vala napregnutu svaki šum sa ulice. U jednom momentu se nasmejala, a u drugom se užasnula. Stajala je u kapiji i osluški-vala još pet minuta, dok nije čula da je mladić ustao sa stepenica i polako se čistio od prašine. „Ujutru će biti mraz“, gundjao je, posle ravnemernim korakom krenuo, a mesec je, na rupi ispod kapije, bacio senku njegovih koraka. Zatim je i to nestalo, i stigao je otprilike do čoška kad je počeo zvižducati neku pesmu.

Devojkica je još stajala kod kapije i drhtala dogod se zviždukanje čulo, zatim je umorno prešla preko dvorišta i nestala u dnu iza jednih vrata.

Prevela Milica JOVIĆ